

SAMARQAND SHAHRINING TARIXIY OBIDALARI VA ARXITEKTURASI HAMDA MADANIYATI

Shodiyev E'zozbek Ismoil o'g'li

Madaminova Sohiba Qudrat qizi

Ajinyaz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tarix fakulteti tarix yo'nalishi 2-kurs talabalari

Email: ezozbekshodiev@gmail.com

Email: madaminovasohiba123@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqola Samarqand shahrining tarixiy obidalari va arxitekturasini o'rganib chiqqan holda tahlil qilingan. Bundan tashqari, Samarqand shahrining kelib chiqish tarixi, Samarqand obidalari, va arxitekturasini, Samarqand shahri madaniyati haqida so'z yuritamiz. [1]

Kalit so'zlar: *Samarqand shahri, tarixiy obidalari, arxitekturasini, madaniyati*

HISTORICAL MONUMENTS AND ARCHITECTURE AND CULTURE OF THE CITY OF SAMARKAND

Abstarct

This article is analyzed by studying the historical monuments and architecture of the city of Samarkand. In addition, we will talk about the history of the origin of the city of Samarkand, the monuments and architecture of Samarkand, the culture of the city of Samarkand. [1]

Keywords: *Samarkand city, historical monuments, architecture, culture*

ПАМЯТНИКИ ИСТОРИИ И АРХИТЕКТУРЫ И КУЛЬТУРЫ ГОРОДА САМАРКАНДА

Аннотация

В данной статье анализируется изучение исторических памятников и архитектуры города Самарканда. Кроме того, мы поговорим об истории возникновения города Самарканда, памятниках и архитектуре Самарканда, культуре города Самарканда. [1]

Ключевые слова: *город Самарканд, исторические памятники, архитектура, культура.*

KIRISH

"Samarqand" soʻzining kelib chiqishi toʻgʻrisida bir qancha taxmin va gipotezalar mavjud. Sharq mualliflari "Samarqand" soʻzining birinchi qismi, yaʼni "Samar" soʻzi shu shaharga asos solgan yoki shaharni bosib olgan kishining nomi deb hisoblab, bir qancha sunʼiy taʼriflarni taklif etdilar. Biroq tarixda bunday ismli kishi toʻgʻrisida maʼlumotlar aniqlanmagan. Soʻzning ikkinchi qismi "kent" (kand) — qishloq, shahar degan maʼnoni bildiradi. Baʼzi yevropalik olimlar, bu nom qadimdan qolgan, sanskritcha "Samarya"ra yaqin, yaʼni "yigʻilish, yigʻin" soʻzidan kelib chiqqan deb izohlaydilar. Antik mualliflarning asarlarida shahar Marokanda deb atalgan. Bu haqiqatga ancha yaqin boʻlib, Marokanda — Samarqand atamasining yunoncha aytilishidir. XI asr olimlaridan Abu Rayhon Beruniy va Mahmud Koshgʻariy shahar nomining kelib chiqishini "Semizkent", yaʼni "semiz qishloq" soʻzining buzib talaffuz qilinishi deb tushuntiradilar. Keling, endi Samarqand shahrining bir nechta obidalari haqida turli xil qiziqarli faktlarni koʻrib chiqamiz.

Oq-Saray maqbarasi

1470-yillarga oid Oqsaroy maqbarasi Gur-Amirning janubi-sharqida joylashgan. U oxirgi Samarqand temuriylariga oid erkak nekropol hisoblanadi. Maqbara Temuriylar hukmdori Abu Said (1451-1468/9) buyrugʻi bilan qurilgan. 1457-yilda Abu Said Xurosonni bosib olib, poytaxtni Hirotga koʻchirdi. 1468/9 yillarda Ozarbayjonda turkmanlarga qarshi kurashda halok boʻlgan. Maqbarada yer osti oktaedrik qrip bor. Baʼzi boshsiz odamlar sharqiy devor yonidagi maxsus uyaga dafn etilgan. Bu yerda otasini oʻldirgani uchun qatl etilgan Ulugʻbekning oʻgʻli Ab-dullatifning (1449-1450) qabri boʻlishi mumkin.

Samarqand shahri tarix muzeyi

Muzey qadimgi Afrasiyob manzilgohi oʻrnida, Hazrat-Xizr masjididan Siyob daryosi orqali oʻtuvchi koʻprikgacha boʻlgan yoʻlda joylashgan. Muzeyda shaharning qadimiy tarixining turli davrlarini aks ettiruvchi eksponatlar: ossuariylar, qadimiy qilich parchalari, pichoqlar, oʻqlar, tangalar, sopol buyumlar va Samarqand Ilshidining 7-8-asrlar saroyidan ishlangan noyob freskalar namoyish etilmoqda.

1965- yilda oʻrta asrlar Samarqand shahrining markazida uchinchi istehkom ortida qazilgan saroy 1 gektardan ortiq maydonni egallagan. Taxt zalining tomi yogʻoch ustunlar bilan mustahkamlangan, janubiy devori esa Ilshid Varxumonga toʻy elchixonasi rasmlari bilan bezatilgan. Shimoliy devorda yirtqichlarga qarshi

kurashayotgan otiqlar, shuningdek, erkaklar va ayollar bilan qayiqlar tasvirlangan. Sharqiy devorda dengizda suzib yurgan yigitlar, qushlar va hayvonlar, Ilshid taxti orqasidagi devorda Xitoy, Chag'anyan, Choch va Sharqiy Turkiston elchixonalari yurishi tasvirlangan. Saroy bir necha marta rekonstruksiya qilingan va 8-asrda vayron qilingan.

Ulug'bek observatoriyasi

O'rta Osiyodagi eng yirik rasadxona 1420-yillarda Ulug'bek tomonidan qurilgan. Bu yerda o'ttiz yil davomida olimlar, jumladan, taniqli astronomlar Qozi-Zodda Rumiy, Jemsnid G'iyos ad-Din Koshiy va Ali Qushchi samoviy harakatlarning o'lchovlarini amalga oshirdilar. Samarqand rasadxonasi nazariy muqaddima va 1018 yulduzni tavsiflovchi jadvallardan iborat "Ulug'bek Zidj" nashri bilan mashhur bo'ldi. Rasadxona 20-asr boshlarida samarqandlik arxeolog V.L. Vyatkin tomonidan topilgan. U Quyosh, Oy va boshqa samoviy jismlarni kuzatish uchun foydalanilgan 40m radiusdagi ulkan kvadrantning er osti qoldiqlarini qazib oldi. Ulug'bek rasadxonasi XVII asr golland rassomining go'zal o'yma naqshlari bilan bezatilgan bo'lib, Ulug'bek surati ustida "Men o'z ishimni jiddiy taqdim etdim" yozuvi- bu yerda Ulug'bek astronomiya ma'budasi Uraniyaning o'ng qo'lida turgan.

Ruxobod maqbarasi

Arab sayyohi Ibn Battutaning yozishicha, o'rta osiyolik shayx Burxonad-Din Sagardji Pekinda islom dinining rahbari bo'lgan. Avvalroq Ibn Battuta u bilan Hindistonda uchrashgan edi. Shayx Sagarji vafot etgach, o'g'li Abu Said otasining vasiyatiga ko'ra jasadni Samarqandga olib kelib, Samarqand shayx Basir mozori yoniga dafn etadi. Abu Said Sagardjiy Samarqandda qolib, Amir Temur saroyining eng hurmatli ulamolari qatoridan joy egallagan. Amir Temur shayx Burxoniddin Sagardji maqbarasi ustiga maqbara qurishni buyurdi. Maqbaraga Ruxobod – "Ruh uyi" nomi berilgan. Bu yerda keyinchalik Shayxning o'g'illari Abu Said va Shayxzod Isom ad-Din, shuningdek, Sagardji oilasining boshqa a'zolari dafn etilgan; xususan, Shayx Sagardjining rafiqasi "Xitoy malikasi". Afsonaga ko'ra, gumbaz ostida Muhammad payg'ambarning etti sochi bo'lgan quti yotadi. Ruxobod maqbarasi yozgi masjidga tutashgan bo'lib, uning bezaklarida sharqiy-turkiy va xitoy an'analari izlari bor. 19-asr oxirida majmuaga kichik minora qo'shilgan. [2]

Samarqand dunyo taraqqiyotining eng qadimgi va markaziy shaharlaridan biri bo'lib, jahon madaniyati va fani xazinasiga katta hissa qo'shgan shahardir. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti va hukumati rahbarligida mustaqillik yillari Samarqand shahridagi arxitektura yodgorliklarini tiklash va ta'mirlash, ayniqsa, eski shahar qismini qayta qurish va ta'mirlash, obodonlashtirish bo'yicha katta ishlar amalga oshirildi. Temuriylar sulolasi yaratgan arxitektura yodgorliklari Misr, Xitoy, Hindiston, Gretsiya, Italiya kabi davlatlarda yaratilgan arxitektura obidalaridan aslo qolishmaydi.

Mustaqillik yillarida qaytadan barpo etilgan al Buxoriy, Motrudiy va boshqa tarixiy majmualar tahsinga sazovordir. Samarqand qadimiy Rim bilan tengdoshdir. Uning tarixiy madaniyatining quyi qatlamlari eramizdan avvalgi I ming yilliklarga borib taqaladi.

XULOSA

Xulosa shuni aytish joizki, biz ushbu maqolada Samarqand shahrining tarixiy obidalari hamda ularning arxitekturasi haqida qiziqarli faktlar keltirib o'tdik. Hamda Samarqand shahri kelib chiqish tarixi va Samarqand shahri madaniyati haqida so'z yuritdik. [3]

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. https://www.orexca.com/uzbekistan/samarkand/rukhabad_mausoleum.htm
2. <https://www.orexca.com/uzbekistan/monuments.htm>
3. <https://geografiya.uz/nomlar-sozlaganda/1143-samarqand-shahri-nomining-kelib-chiqishi.html>
4. <https://medium.com/@KarimovaLola/8-of-the-most-amazing-sights-in-samarkand-8bcfe26ec543>
5. <https://www.people-travels.com/uzbekistan-cities/samarkand/sightseeing-in-samarkand/>
6. https://www.tripadvisor.com/Attractions-g298068-Activities-c47-Samarkand_Samarqand_Province.html